

tussen

Duin & Dijk

Themanummer

Smient

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 19

2020

Kleurring

● Tijdens het kleurringen.

*In 2015 is gestart met een kleurringonderzoek bij smienten.
Dit artikel gaat in op de resultaten van dit onderzoek.*

Omdat er weinig bekend was over de verspreiding en het gedrag van de smient is er enkele jaren terug een onderzoek gestart waarbij elke winter een aantal smienten worden gevangen en geringd met kleurringen in een gebied in de Krommenieër Woudpolder en de Westwouderpolder (De Woude).

Opzet en onderzoeksgebieden

Het kleurringonderzoek is opgezet om te onderzoeken in hoeverre smienten plaatstrouw zijn aan bepaalde gebieden waar ze overwinteren. Naast een metalen ring krijgen ze om die reden ook een kleurring

met een unieke code. Hiermee zijn smienten individueel herkenbaar in het veld en kan dus ook gekeken worden naar partnertrouw en lokale verspreiding. De vangsten geven tevens informatie over het percentage jongen. Tijdens twee vangsten is een aantal smienten uitgerust met zenders.

In de eerste winterseizoenen 2015-2016 en 2016-2017 werd gevangen in de Westwouderpolder, De Woude. Door werkzaamheden aan de dijk waren er voortdurend verstoringen en is vanaf het seizoen 2017-2018 uitgeweken naar de Krommenieër Woudpolder, Krommeniedijk. Beide polders zijn gelegen ten

noorden van Krommenie en ten zuidoosten van het Uitgeestermeer. Dit meer wordt door de smienten bij grote verstoringen in de polders en bij vorstperiodes opgezocht. De Krommenieër Woudpolder is hemelsbreed enkele honderden meters ten zuiden van de vangplek in de Westwouderpolder. Door aflezingen van Kees de Jager was al bekend dat hier smienten met kleurringen zaten die in de Westwouderpolder geringd waren. Vermoedelijk zijn het vogels die door verstoringen waren uitgeweken. Later bleek ook dat de Krommenieër Woudpolder veel betere mogelijkheden voor het aflezen van de kleurringen bood.

onderzoek *smienten*

● Ringen, meten en wegen.

Methode

De smienten worden met behulp van kanonnetten gevangen. Met deze vangmethode wordt een net over een groep smienten geschooten waarna de verzamelde vogels worden geringd en weer losgelaten. Gedurende het winterseizoen worden de polders regelmatig bezocht, vaak meerdere keren per week, om de kleurringen af te lezen. Tijdens deze observaties wordt ook gekeken of een gekleurringde vogel gepaard is. Ook wordt van de woorden, door het maken van foto's, bijgehouden hoe snel ze doorruien naar het prachtkleed. In de Westwouderpolder was het aflezen van ringen een ingewikkeld en veel geduld vragend klusje omdat door de hogere graslengte de korte pootjes lastig te zien waren. Alleen als de eenden uit het

water kwamen en ze zich even stonden te poetsen waren de poten even zichtbaar als je geluk had. Omdat het aantal aflezingen meeviel, was dat aanleiding om door te gaan met het kleurringen. In de Krommenieër Woudpolder is de situatie anders. Daar staan de smienten vaak te slapen op de paaltjes van de beschoeiing die over een grote afstand langs de oever liggen. Daar zijn de kleurringen vrij eenvoudig af te lezen. Het gras is hier ook korter door de grotere aantallen smienten die hier foerageren. Aflezingen van gekleurringde smienten konden worden ingevoerd op de site geese.org. Hierdoor hebben de aflezers direct de beschikking over de ringdata en een levenshistorie.

In de afgelopen zes winters (februari 2015 tot en met februari 2020)

zijn in beide polders in totaal 62 smienten voorzien van alleen een metalen ring (het eerste jaar dat we vingen) en 341 smienten van een metalen ring en een kleurring met een unieke code. Dit was een gele of oranje ring met een cijfer-cijfer- of een letter-cijfercombinatie. Deze combinaties zijn gekozen in overleg met een internationale coördinator die op de hoogte is van kleurringprojecten buiten onze landsgrenzen. Aan het eind van het seizoen wordt jaarlijks een kort verslag gemaakt voor betrokken instanties, enkele boeren, de lokale jager en de medewerkers. Een overzicht van de vangsten wordt gegeven in de tabel.

Eerste resultaten

Van de 341 smienten die zijn gekleurringd, zijn tot nu toe hon-

● De geringde vogels worden tegelijk losgelaten.

derden aflezingen gedaan in de polders waar ze zijn gevangen. Het lijkt er dus op dat veel smienten plaatstrouw zijn aan hun overwinteringsgebied. Omdat er maar weinig waarnemingen uit andere delen van Nederland zijn, is het nog niet duidelijk welk deel van deze smienten naar andere gebieden migreert. Ondertussen weten we uit het zenderonderzoek (Cottaar *et al.*, 2020, elders in dit nummer), waarnemingen van gekleurde vogels en meldingen van geschoten smienten, dat een deel van de smienten zich na de vangsten in oktober en november verplaatsen in de nabije omgeving of verder doortrekken naar Engeland en Frankrijk. Dit gebeurt ook als er geen sprake is van winterse omstandigheden, zoals vorst en sneeuwval. Dat verklaart ook waarom sommige smienten die in het najaar worden geringd, in de loop van de winter niet meer worden teruggezien in het onderzoeksgebied. Blijkbaar heeft het onderzoeksgebied dus ook een functie als tussenstop.

Om het nut te illustreren van het onderzoek volgt hieronder het relaas van drie geringde vogels namelijk geel F2 en geel D2 & geel H1 die voor verrassende wetenswaardigheden zorgden.

Geel F2: op 18 februari 2015 werd deze vrouw in de Westwoudepolder gevangen en omdat het de eerste vangperiode betrof alleen voorzien van een metalen ring. Op 1 maart 2016 werd ze wederom gevangen en gecontroleerd in de Westwoudepolder en werd kleur-ring geel F2 toegevoegd. Op 9 juli 2016 kregen we een melding dat ze, met haar vier kuikens, was afgelezen in Kirkkolampi, Rovaniemi, Finland op een afstand van 1935 km van de ringplaats. In de winters van 2016-2017 en 2017-2018 werd ze weer teruggezien in zowel de Westwoudepolder als de Krommenieër Woudpolder. Verrassend was de melding dat ze twee jaar later weer op 7 juli 2018 op dezelfde locatie in Finland gezien was en nu met vijf kuikens. In het najaar van

2018 en 2019 werd ze nogmaals in de omgeving van de ringplek afgelezen. Hiermee werd bij deze vogel plaatstrouw aan zowel het broed- als overwinteringsgebied bevestigd.

Geel D2 en H1: op 24 oktober 2015 werd een vrouw voorzien van kleur-ring geel D2 en op 1 maart 2016 werd een man gekleurde met geel H1. Op 20 maart 2016 werd vastgesteld dat D2 gepaard was met H1. In alle drie de volgende winters werd dit stel waargenomen in zowel de Westwoudepolder als de Krommenieër Woudpolder. Dit bewijst dat partners elkaar trouw blijven en elkaar blijkbaar ook weer terugvinden in het overwinteringsgebied. Woerden verlaten hun vrouwtjes in de broedgebieden om elders te ruïen. De woerd zal zijn partner dus weer kunnen tegenkomen langs de trekweg of in het overwinteringsgebied. In ons onderzoeksgebied werd het paar steeds samen gezien. Door deze aflezingen werd bij dit paar zowel plaatstrouw aan het overwinteringsgebied als de partnertrouw bevestigd.

Datum	Plaats	Aantal metaal geringd	Aantal gekleurringd	Aantal controle	Opmerking
18-feb-15	Westwouderpolder	62			
24-okt-15	Westwouderpolder		25	1	controle metaal geringde, kleurring toegevoegd
01-mrt-16	Westwouderpolder		24	4	controle metaal geringde, kleurring toegevoegd
23-okt-16	Westwouderpolder		42		
29-okt-17	Krommenieër Woudpolder		47	1	controle metaal geringde, kleurring toegevoegd
04-feb-18	Krommenieër Woudpolder		27		20 gezenderd
27-okt-18	Krommenieër Woudpolder		21		
16-mrt-19	Krommenieër Woudpolder		23		5 gezenderd
02-nov-19	Krommenieër Woudpolder		74		
22-feb-19	Krommenieër Woudpolder		58		
	Totaal	62	341	6	

● Tabel 1. Aantal gevangen smienten in de Westwouderpolder en Krommenieër Woudpolder

● Ook vogels met kleurring krijgen altijd een metalen ring van het vogeltrekstation.

Discussie

Ondanks de bedenkingen van menigeen (“Kleurringen van smienten zijn eigenlijk niet af te lezen in het veld”) zijn we in 2015 in de Westwouderpolder begonnen met het kleurringen van smienten. De eerste resultaten na enkele jaren van onderzoek, gaven verrassende uitkomsten te zien over plaatstrouw aan het overwinteringsgebied, plaatstrouw aan het broedgebied en partnertrouw.

Voor het eerste doel van het onderzoek, namelijk plaatstrouw aan het overwinteringsgebied, was het zaak om zoveel mogelijk aflezingen te verzamelen. Dit heeft tot nu toe een aanwijzing opgeleverd over de plaatstrouw aan het overwinteringsgebied. Daarnaast zijn er inmiddels ook enkele aflezingen uit Engeland en zijn er enkele gekleurringde smienten geschoten in Frankrijk. Dat toont aan dat er ook doortrek plaatsvindt in het onderzoeksgebied. Langduriger onderzoek zal steeds meer informatie geven over gedrag en het voorkomen van

smienten in tijd en aantal. Deze informatie kan bijdragen aan het nemen van beslissingen over het beleid dat gevoerd moet worden voor de bescherming van de smient.

Dankwoord

Veel dank is verschuldigd aan de boeren Dick Hos, Niko Noom en Klaas Wouda voor de toestemming om op hun percelen te mogen vangen, aan Ab van Dorp van Staatsbosbeheer die vergunning verleende om te kunnen vangen en aan de plaatselijke jager Joep van Houts voor het goede overleg zodat er tijdens vangacties niet bejaagd is. Juka Simula en Jarno Luiro worden bedankt voor de melding van Y-F2 uit het broedgebied.

De volgende personen hebben meegewerkt tijdens het ingraven van het net, het ringen, meten, wegen en bemonsteren van de

smienten: Anna Hermsen, Youri van der Horst, Maarten Hotting, Kees de Jager, Ruud van Kats, Sander Moonen, Gerard Müskens, Martijn van Schie, Dirk Tanger, Jan Vegelin, José Verbeek-Cottaar, Jan Visser en Rinse van der Vliet.

Fred Cottaar
fred.cottaar@gmail.com
Gerard Müskens
gerard.muskens@wur.nl
Kees de Jager
cb.de.jager@gmail.com

Literatuur

- COTTAAR, F., E. KLEYHEEG, G. MÜSKENS, M. VAN TOOR & J. WALDENSTRÖM, 2020. Winterverplaatsingen van gezenderde smienten. Tussen Duin & Dijk 19, themanummer Smient.